

НАСКІЛЬКИ ПРОЗОРИ УКРАЇНСЬКІ БАНКИ

Анна Лисенко

Радник з банківських питань проекту "Корпоративне управління в банківському секторі України" Міжнародної фінансової корпорації

Член Асоціації сертифікованих бухгалтерів (ACCA), член Федерації професійних бухгалтерів та аудиторів України. Закінчила Київський національний економічний університет (КНЕУ) та здобула ступінь магістра за спеціальністю "Інвестиційний менеджмент" з відзнакою з правом викладання економіки у вищих навчальних закладах України. Має п'ятирічний досвід роботи аудитором у міжнародній аудиторській компанії KPMG із спеціалізацією аудит установ фінансового та комерційного секторів. З серпня 2005 року приєдналася до команди фахівців проекту "Корпоративне управління в банківському секторі України".

Річний звіт та веб-сайт — це найпоширеніші засоби розкриття інформації про банк. Поточний стан та відчутний процес консолідації банківської системи України має стимулювати учасників ринку йти попереду законодавчих вимог щодо розкриття інформації та прозорості, оскільки більш прозорі банки є більш привабливими для потенційних інвесторів та вкладників.

У статті йдеться про поточну практику розкриття інформації українськими банками у річних звітах та на веб-сайтах, а також про вимоги найкращої міжнародної практики щодо розкриття інформації.

ВСТУП

Прозорість та розкриття інформації — сутність належної практики корпоративного управління

го, вони є потужними маркетинговими інструментами. Наразі, українське законодавство не містить чітких вимог щодо переліку інформації, яка має розкриватись українськими банками у власних річних звітах¹ та на веб-сайтах.

Поточний стан та відчутний процес консолідації банківської системи України має стимулювати учасників ринку йти попереду законодавчих вимог щодо розкриття інформації та прозорості, оскільки більш прозорі банки є більш привабливими для потенційних інвесторів та вкладників.

Інформація, що оприлюднюється у річному звіті та на веб-сайті, повинна бути своєчасною, повною, точною та доречною, що підвищує прозорість та стимулює довіру і впевненість інвесторів у діяльності банку.

Прозорість — це суттєва складова належного та ефективного корпоративного управління кожної організації. За недостатньої прозорості діяльності установи акціонерам, іншим зацікавленим особам та учасникам ринку важко здійснювати ефективний моніторинг та забезпечити відповідальність членів Спостережної ради та Правління. Це особливо важливо для банківських установ, що працюють не лише з капіталом акціонерів, але й з коштами інвесторів та вкладників. Крім того, банкрутства банків наносять значні негативні наслідки для економіки в цілому.

Річний звіт — це документ, в якому банк може донести до відома акціонерів та зацікавлених осіб інформацію про власну діяльність протягом року, що минув. Порівняно з річним звітом, веб-сайт банку — це інтерактивний інтерфейс, що надає користувачу більше додаткової та оновленої інформації. Однак, обидва інструменти мають розкривати інформацію, яка є повною, доречною, точною та вчасною.

Цільова аудиторія читачів та користувачів річного звіту та веб-сайту неоднорідна, з різ-

Річний звіт та веб-сайт — це найпоширеніші засоби розкриття інформації про банк. Крім то-

¹ У даній статті під терміном "річний звіт" розуміється щорічний документ із загальною та фінансовою інформацією про діяльність банку протягом року, який публікується для акціонерів, інвесторів та інших зацікавлених осіб банку. В даному контексті під терміном "річний звіт" не розуміється звіт, що надається банками Національному банку України відповідно до інструкції № 598 від 7 грудня 2004 року.

ними інтересами та рівнями обізнаності щодо діяльності банку. Підготовка річного звіту та/або створення веб-сайту завжди є багатобічним проектом, виходячи із завдань, які банк покладає на них: залучення іноземного та/або стратегічного інвестора, задоволення потреб та вимог клієнтів, або створення належного іміджу банку.

**РІЧНІ ЗВІТИ:
ПОТОЧНА ПРАКТИКА
РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ
УКРАЇНСЬКИМИ БАНКАМИ**

Конкурс річних звітів за 2004 рік серед українських банків

Протягом вересня — грудня 2005 року Проект IFC “Корпоративне управління в банківському секторі України” координував проведення Конкурсу річних звітів за 2004 рік серед українських банків. Метою Конкурсу було стимулювання прозорості та розкриття інформації українськими банками у власних річних звітах та на веб-сайтах відповідно до вимог найкращої міжнародної практики розкриття інформації. Журі Конкурсу складалось із представників восьми організацій, а саме: Проект IFC “Корпоративне управління в банківському секторі України”, PricewaterhouseCoopers, Ernst&Young, KPMG, Deloitte, “Українська Інвестиційна Газета”, журнал “Вісник НБУ”, Інформагенство “Інтерфакс”.

Конкурс проводився за двома номінаціями: “Кращий річний звіт за 2004 рік” та “Кращий веб-сайт”. Із 163 банків України², річні звіти 28 банків брали участь у номінації “Кращий річний звіт за 2004 рік”, та веб-сайти 20 банків — у номінації “Кращий веб-сайт”. Згідно із умовами Конкурсу, дочірні установи та філії іноземних банків не брали участі в Конкурсі. Дане обмеження було необхідне для забезпечення справедливих умов оцінки річних звітів та веб-сайтів українських банків, що брали участь у Конкурсі.

Слід зазначити, що із всіх переглянутих тільки 4 річні звіти та 3 веб-сайти містили основні ключові елементи відповідно до вимог найкращої практики розкриття інформації. Критерії та результати Конкурсу можна знайти на сайті Проекту IFC “Корпоративне управління в банківському секторі України” — www.ifc.org/ubcpg.

² НБУ: кількість зареєстрованих банків в Україні, що мали ліцензію НБУ станом на 1 жовтня 2005 року.

Порівняно із попередніми роками, українські банки у річних звітах за 2004 рік розпочали приділяти більшу увагу розкриттю інформації. Так, наприклад, серед учасників Конкурсу:

- один банк розкрив реальних власників;
- три банки розкрили суми винагороди керівництва за 2004 рік;
- декілька банків розкрили інформацію про власну практику корпоративного управління та/або систему управління ризиками.

Однак, не дивлячись на зазначені вище позитивні зрушення, загальна практика розкриття інформації українськими банками залишається дуже слабкою і вимагає значного вдосконалення.

Призи Конкурсу річних звітів за 2004 рік серед українських банків

Конкурсний перегляд річних звітів виявив наступні основні проблеми:

(1) Фінансова інформація

- Значна кількість українських банків досі не розуміє важливості фінансової інформації у річному звіті. Фактично, річні звіти ряду банків не містили такого ключового елементу, як фінансова звітність.
- Більшість річних звітів не містили повної фінансової звітності з примітками. Дуже поширеною є практика розміщення у річному звіті лише основних звітів фінансової звітності (баланс та звіт про прибутки та збитки) разом із звітом зовнішнього аудитора. Треба зазначити, що зовнішні аудиторі надають свій звіт щодо достовірності в усіх суттєвих аспектах повної фінансової звітності, що обов'язково повинна містити примітки. Розміщення звіту зовнішнього аудитора у річному звіті без одночасного розмі-

Загальна практика розкриття інформації українськими банками залишається дуже слабкою і вимагає значного вдосконалення.

В межах Конкурсу річних звітів банків за 2004 рік із всіх переглянутих тільки чотири річні звіти та три веб-сайти містили основні ключові елементи відповідно до вимог найкращої практики розкриття інформації.

- щення повної фінансової звітності є неналежною практикою розкриття інформації.
- Банки дуже рідко надають детальну інформацію про операції із пов'язаними особами³, включаючи дані про суми, умови та терміни.
 - Для потенційних інвесторів фінансова звітність, складена за Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), є більш інформативною порівняно із фінансовою звітністю, підготовленою відповідно до вимог НБУ. На даний час, лише незначна кількість банків включають до складу річного звіту саме фінансову звітність, складену за МСФЗ, із відповідним звітом зовнішнього аудитора.
 - Банки, що включають до складу річного звіту фінансову звітність, складену за МСФЗ, мають також надавати звірку основних показників фінансової звітності за МСФЗ до основних показників фінансової звітності за вимогами НБУ.

(2) Корпоративне управління

- Розкриття інформації українськими банками щодо власної практики корпоративного управління є незадовільним. В даному розділі річного звіту банкам необхідно розкривати інформацію про:
 - органи управління банком (Спостережна рада та комітети Спостережної ради, якщо наявні, Правління та виконавчі комітети Правління), кваліфікація, досвід та обов'язки їх членів;
 - Загальні збори акціонерів;
 - кодекс корпоративного управління банку;
 - реальні власники банку;
 - структура групи, до якої входить банк;
 - володіння акціями керівництвом;
 - суми та політика винагороди керівництва.

(3) Управління ризиками

- Більшість банків приділяють незначну увагу розкриттю інформації про практику управління ризиками у банку. Необхідно зазначити, що опис практики управління ризиками займає одну із ключових частин річного звіту, підготовленого згідно з вимогами найкращої міжнародної практики розкриття інформації. Загалом українські банки недостатньо розкривають інформацію про:

- стратегію управління ризиками;
- опис, значення та методологію управління кожним із видів ризиків, на які банк наражається у власній діяльності;
- функції органів управління банком (Спостережна рада та комітети Спостережної ради, якщо наявні, Правління та виконавчі комітети Правління), що залучені до процесу управління ризиками;
- рівень схильності банку ("апетит") до всіх видів ризиків;
- процедури контролю за процесом управління ризиками;
- пріоритетність та вплив кожного виду ризиків на діяльність банку.

■ РІЧНИЙ ЗВІТ: ВИМОГИ НАЙКРАЩОЇ ПРАКТИКИ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ

Річний звіт, підготовлений згідно з вимогами найкращої міжнародної практики розкриття інформації, має містити детальну інформацію за наступними ключовими елементами:

- інформація про банк, місія, стратегія, реальні власники, структура групи, до якої входить банк;
- корпоративне управління;
- управління ризиками;
- фінансова інформація: огляд діяльності та фінансового стану банку;
- повна фінансова звітність з примітками та звітом незалежного аудитора.

Огляд діяльності та фінансового стану у річному звіті банку обов'язково має містити дані про динаміку основних показників ефективності та надійності банку принаймні за останні три роки, обов'язкове та фактичне значення економічних нормативів, величину регулятивного капіталу банку (в тому числі за складовими), якість кредитного портфелю (питома вага кредитів із негативною класифікацією та покриття їх резервами, стан ліквідності банку та ринків, на яких він працює, тощо).

У липні 2005 року Базельський комітет з банківського нагляду оприлюднив проект документу — "Удосконалення корпоративного управління в банківських установах". Цей документ рекомендує розкриття наступної інформації у річному звіті (та на веб-сайті) банку:

- склад органів управління банком (Спостережна рада та комітети Спостережної ради, якщо наявні, Правління та виконавчі комітети Правління), освіта, кваліфікація, досвід та обов'язки їх членів;

³ Особи вважаються пов'язаними, якщо одна особа прямо або опосередковано контролює або має частку, що дозволяє значно впливати на іншу особу. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 24 "Розкриття інформації про пов'язані особи".

- організаційна структура банку;
- реальні власники банку;
- суми та політика винагороди керівництва;
- інформація про Кодекси банку (кодекс корпоративного управління, кодекс ділової поведінки та/або етики);
- детальна інформація про операції із пов'язаними особами.

Повний текст документу Базельського комітету з банківського нагляду “Удосконалення корпоративного управління в банківських установах” українською мовою можна знайти на сайті Проекту IFC “Корпоративне управління в банківському секторі України” — www.ifc.org/ubcg.

■ ВЕБ-САЙТ: ВИМОГИ НАЙКРАЩОЇ ПРАКТИКИ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ

Вимоги щодо розкриття інформації у річних звітах та на веб-сайтах є подібними. Насправді, вся інформація, що розкривається у річному звіті, повинна відображатись і на веб-сайті. Однак, практика розкриття інформації через відкриту інтернет-сторінку має декілька переваг порівняно із річним звітом:

- технічні можливості веб-сайту, що відкривають користувачам:
 - функції пошуку, посилань та архівів;
 - можливість зворотнього зв'язку з банком;
 - наявність більш оновленої інформації, такої як новини, квартальні фінансові звіти, тощо.
 - більша аудиторія, включаючи регіональних та іноземних користувачів;
- відсутність поліграфічних витрат.

Наразі, вищезазначені переваги значно недооцінюються українськими банками. Як наслідок, практика розкриття інформації українськими банками на відкритих інтернет-сторінках навіть слабкіша, порівняно із річними звітами. В межах Конкурсу річних звітів за 2004 рік (про який докладніше розповідалось вище) були виявлені проблеми розкриття інформації на веб-сайтах схожі до проблем розкриття інформації у річних звітах. Крім того, більшість веб-сайтів не мають:

- інформації, що вимагається Фондом гарантування вкладів фізичних осіб;
- річних звітів банків за останні декілька років;
- різномовних версій;

- ідентичності різномовних версій;
- постійного оновлення сайту.

■ ВИСНОВКИ

Банківський сектор є одним із ключових елементів економіки України, у якому наразі спостерігається процес консолідації. Вдосконалена практика розкриття інформації може розглядатися потенційними інвесторами та вкладниками як складова, що характеризує належну практику корпоративного управління в банку. Більш прозорі банки є більш привабливими для потенційних інвесторів та вкладників. Інформація, що оприлюднюється у річному звіті та на веб-сайті, повинна бути своєчасною, повною, точною та доречною, що підвищує прозорість та стимулює довіру і впевненість інвесторів у діяльності банку.

КОРИСНІ ДЖЕРЕЛА

- Удосконалення корпоративного управління в банківських установах, Базельський комітет з банківського нагляду (БКБН), Проект, липень 2005 р. Переклад українською можна знайти на сайті Проекту IFC “Корпоративне управління в банківському секторі України” — www.ifc.org/ubcg.
- Принципи корпоративного управління ОЕСР, 2004 р. Переклад українською можна знайти лише Принципів корпоративного управління ОЕСР, 1999 р., в Додатку 1 до листа НБУ № 42-311/382 від 29.01.2004 р.
- Покращення корпоративного управління в банківських установах, БКБН, вересень 1999 р.
- Покращення прозорості банків, БКБН, вересень 1998 р. Переклад українською можна знайти на сайті Проекту IFC “Корпоративне управління в банківському секторі України” — www.ifc.org/ubcg.
- Принципи корпоративного управління України, ДКЦПФР, грудень 2003 р.
- Методичні вказівки щодо організації та функціонування системи ризик-менеджменту в банках України, лист НБУ № 42-311/382 від 29.01.2004 р.

Наразі переваги розкриття інформації на веб-сайті значно недооцінюються українськими банками. Як наслідок, практика розкриття інформації українськими банками на відкритих інтернет-сторінках навіть слабкіша, порівняно із річними звітами.